

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Факультет іноземних мов
Факультет іноземної філології
Історичний факультет

ПИТАННЯ СХОДОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ

*Тези доповідей
Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю
28 березня 2019 р.*

Харків – 2019

в русі проти шаха та його політики мертвої «стабільності» і тиранії прозахідної світської влади. В ході опозиційних виступів в Ірані було повалено конституційну монархію та впроваджено нову теократично-республіканську форму правління, яку очолив сам Хомейні. Ісламська Республіка Іран стала протиположністю Королівству Саудівської Аравії на Близькому Сході.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Агаев С.Л. Иран между прошлым и настоящим: события, люди, идеи. – М.: Политиздат, 1987. – 319 с.
2. Ансари Хамид. Имам Хомейни: Политическая борьба от рождения до кончины. – М.: Палея, 1999. – 447 с.
3. Жуков Д.А. Небо над Ираном ясное. Очерк политической биографии имама Хомейни. – М.: Палея, 1999. – 142 с.
4. Резников А.Б. Иран: Падение шахского режима. – М.: Политиздат, 1983. – 163 с.

«ЧЕЧЕНСЬКЕ ПИТАННЯ» В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ СРСР У 20-х – 30-х рр. ХХ ст.

Козорезова Юлія Олегівна, студентка 5 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к.і.н., доц. Л.М. Ямпольська

Актуальність теми дослідження виявляється в науковій дискусії навколо процесів становлення і розвитку автономних державних утворень Північного Кавказу, зокрема Чечні¹¹, і процесів колективізації 1920-х – 1930-х рр. у контексті політики радянської влади. Вказана тема в радянській час не могла бути висвітлена об'єктивно через всебічні ідеологічні обмеження; до того ж конфлікти в Чечні 1990-х рр. призвели до втрати важливих історичних джерел і наукових видань, що ускладнює аналіз проблеми на сьогоденному етапі.

Історіографія даного питання недостатня і потребує доопрацювання. Однак на дослідницьких теренах можна виділити праці таких кавказьких вчених: М.М. Ібрагімова [2], С.В. Кокорхоєвої [3], П. Поляна [4], А. Умарової, А. Андрухаєвої [5], використані нами для проведення дослідження.

¹¹ Чеченська автономна область (Чеченська АО) – адміністративно-територіальна одиниця РРФСР, що існувала з 30 листопада 1922 р. по 15 січня 1934 р. Була утворена з Чеченського національного округу Горської АРСР. Центром області стало місто Грозний, яке не входило до складу області і мало статус автономного міста. З 17 жовтня 1924 р. Чеченська АО перебувала у складі Північно-Кавказького краю. У 1927 р. до складу Чеченської АО був включений район Аллаго, який напередодні входив до складу Грузії і був населений вайнахськими народами – кістінцями, малкістінцями і майстінцями. 4 лютого 1929 р. до Чеченської АО була приєднана територія ліквідованого Сунженського козачого округу, до складу Чеченської АО також офіційно увійшло м. Грозний. 15 січня 1934 р. Чеченська АО була об'єднана з Інгушською АО в Чечено-Інгушську АО у складі Північно-Кавказького краю.

Метою нашої доповіді є аналіз процесів колгоспного будівництва і боротьби за національно-культурну автономію Чеченської АО у складі РРФСР у 20-х – 30-х рр. ХХ ст.

Необхідно зазначити, що радянську колективізацію по-своєму «вітали» повстанці, що ховалися у важкодоступних районах північнокавказьких автономій ще з 1920-х рр. З неприйняттям колективізації частина радикально налаштованих горян розраховувала використати опозиційні настрої для досягнення своїх завдань: активізувати боротьбу проти центральної влади, поповнити ряди бойових угруповань і розширити соціальну базу серед населення, незадоволеного політикою радянського керівництва. Початок колективізації показав, що найбільш проблемними, важко керованими північнокавказькими автономіями були Чечня та Інгушетія. Однак, незважаючи на протести населення і збройні виступи, визнання офіційною владою передчасності процесів усупільнення землі і худоби, процес колективізації у цих автономіях тривав [2, с. 173-174].

На Північно-Східному Кавказі збройна боротьба між владою і сепаратистським підпіллям, що вимагало надання етнічним меншинам землі, національно-культурної автономії, збереження звичаєвого права і релігійних норм, тривала впродовж 1920-х – 1930-х рр. Необхідно було знайти стійку рівновагу між вимогами різних етнічних еліт. Чеченський, Інгушський та ін. окружні ревкоми повністю склалися з представників місцевих народів, а в міських ревкомах переважали росіяни. Ця обставина заохочувала суперництво між округами на ґрунті володіння землею, розподілу допомоги центральної влади [3].

У 1929 р. багато чеченців відмовилися від поставок хліба державі. Вони вимагали припинення хлібозаготівель, роззброєння та видалення з території Чечні всіх хлібозаготівельників. У зв'язку з цим з 8 по 28 грудня 1929 р. була проведена військова операція, в результаті якої були знешкоджені збройні угруповання в селищах Гойти, Шалі, Самбі. У лютому – березні 1932 р., у зв'язку з суцільною колективізацією, в Чечні спалахнуло повстання, придушене 28-ю гірнотрілецькою дивізією РСЧА. Збройні антирадянські виступи тривали в Чечні аж до 1936 р., а в гірських районах – до 1938 р. [1].

Восени 1932 р. у Чеченській автономній області пройшли масові арешти громадян за звинуваченням у антирадянській діяльності, що виражалася в участі в «чеченському націоналістичному центрі». За цією справою було розстріляно 5 осіб, а засуджена десята частина від тих, хто був заарештований. Після придушення масштабних виступів опір колективізації набув характеру партизанської боротьби. Нечисленні загони діяли в важкодоступних районах автономій, здійснюючи диверсійні акції, вбиваючи партійних і радянських працівників, а також колгоспних керівників [2, с. 174].

Щодо колгоспів у Чечні, то вони були малими і нечисленними. Наприклад, у Шалі, досить великому аулі, налічувалося 87 колгоспів (практично кожна сім'я становила колгосп). З точки зору організаторів колгоспного будівництва, це не були традиційні радянські колгоспи. Взагалі наприкінці 1930-х рр. у Чечено-Інгушетії налічувалося 412 колгоспів, із них 321 – чеченський. Абсолютна більшість таких колгоспів не виконувала свої виробничі плани, державні платежі та обов'язкові поставки, трудова дисципліна перебувала на досить низькому рівні, трудовні в колгоспах протягом тривалого часу були знецінені, доходи колгоспників від приватного господарства переважали над доходами від суспільної праці [4, с. 450].

Цікавим дослідниками визнано той факт, що в 1932–1933 рр. тисячам українців, вмираючим від голоду, вдалося втекти від голодомору, який забрав мільйони життів в Радянській Україні. Деякі мігрували в Чеченську автономну область, де були прийняті місцевими родинами. Залишилося багато усних свідчень про українців, які знайшли притулок у Чечні під час голодомору 1932–1933 рр., однак письмових доказів, архівних даних, на жаль – ні [5].

Отже, незважаючи на проведені численні операції, радянським органам влади так і не вдалося вирішити «північнокавказьку проблему» – про підконтрольність ситуації в Чечні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Вооруженные конфликты и антитеррористические операции в Чечне и Дагестане (1920-45) // Аллея Славы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://пустапа.рф/7923/Vooruzhennye-konflikty-i-antiterroristicheskie-operatsii-v-Shechne-i-Dagestane-\(1920-45\)](http://пустапа.рф/7923/Vooruzhennye-konflikty-i-antiterroristicheskie-operatsii-v-Shechne-i-Dagestane-(1920-45)).
2. Ибрагимов М.М. Противодействие коллективизации в национальных областях Северного Кавказа на рубеже 1920–1930-х гг. // Теория и практика общественного развития. – 2012. – № 5. – С. 173–175.
3. Кокорхоева Д.С. Становление и развитие советских автономий в Чечне и Ингушетии (1920–1934 гг.): дискуссионные аспекты // Общество: философия, история, культура [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/stanovlenie-i-razvitie-sovetskih-avtonomiy-v-chechne-i-ingushetii-1920-1934-gg-diskussionnye-aspekty>.
4. Полян П. Советизация по-вайнахски (1922–1941) // Вайнахи и имперская власть: Проблема Чечни и Ингушетии во внутренней политике России и СССР (начало XIX – середина XX веков) / ред. В. Козлов и др. – М.: РОССПЭН; Фонд «Президентский центр Б.Н. Ельцина», 2011. – С. 447–461.
5. Умарова А., Бигг К., Андрухаева А. Неизвестные страницы: жертвы Голодомора – в Чечне // Радио Азаттык, 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://rus.azattyq.org/a/chechnya-ukraine-holodomor-survivors/25179086.html>.